

Ioniensi, Rhemensi, et Leodicensi. Sed apud Graecos etiam festus Vincorum S. Petri dies celebris fuit. Agebant vero illum die XVI. Januarii. Id discimus ex Menologio Basilii Macedonis Imperatoris. Idem legitur in Menologio Graecorum, quod Canisius publicavit. Eudem recenset quoque Manuel Comnenus Imperator in sua Constitutione de Festis, cui addendum Menologium Chrysostomi Mytelenaei. Insuper observat Papebrochius, Graecos diem hunc pleno Officio celebrasse, et quidem cum duplice canone. Denique animadvertisimus maximum ac vehemens desiderium fuisse quo Christiani flagrabant, comparandi vel minimam partem aliquam Catenarum: quam si haberent, nihil sibi fere deesse arbitrabantur ad incolumentem, et fortunas suas. Hinc etiam extitit consuetudo illa Romanorum Pontificum mittendi ad Reges, et Principes viros Petri catenarum ramenta, et annulos, optatissimi munera loco. Qui annuli pluribus in locis summa diligentia ac religione etiamnum custodiuntur.

CAPUT VI.

De festis s. Laurentii, omnium Sanctorum,
et Commemorationis Defunctorum.

In fastis omnibus Latinorum (1), ac etiam Graecorum die X. Augusti celeberrimus Sanctus Laurentius Martyr colitur. Agunt enim de eo Kalendarium Bucherianum, Polemeius Silvius, Carthaginense, Hieronymianum, Beda, Ado, Usuardus, Notkerus. In libris quoque Liturgicis vetustissimis ubique gentium apud Occidentales Missarum solemnia in natali Sancti Laurentii praenotantur, ut in Gelasiano, in Missali Gothicō, in Sacramentariis Gregorianis, et in Capitularibus Evangeliorum. Neque Latinis dumtaxat, sed Graecis etiam summa in veneratione habitus fuit Levita noster sanctissimus. In Antholo-

(1) Georgi, *In Martyrologium Adonis.*

giis, ac Menaeis magnis fit peculiare de S. Laurentio hac die Officium, ubi eius elogium, uti et canon hac acrostichide est signatus:

Laurentium fortissimum, lubens cano.

Plures olim et adhuc etiam in honorem S. Laurentii intra Urbem visuntur Ecclesiae, de quibus frustra esset agere. Vide Bollandianos, et de celeberrimo toto terrarum orbe Laurentii cultu, hac die pag. 485. et seqq. In codice Vaticano 3836. saeculi VIII. pag. 22. et seq. habentur varii Sancti Augustini de sancto Laurentio Sermones, qui inter divina officia legebantur. In omnibus pene antiquis Sacramentariis duae assignantur hac die Missae. Denique observat Durandus S. Laurentii festum triplici gaudere privilegio: 1. quod solus inter Martyres habeat vigiliam: 2. quod cum octava celebretur: 3. quod antiphonae in illius Officio cum versiculis decantentur.

II. Omnim Sanctorum celebritatem Bonifacius IV. instituit, cum expurgato Deorum omnium veteri Fano, quod Pantheon vocabatur, illud idem in honorem Deiparae, omniumque SS. Martyrum dedicavit tempore Phocae Imperatoris die XII. Maji. Porro quem Bonifacius IV. qui electus Romanus Pontifex fuit anno DCVIII. Beatissimae Mariae, et Sanctis Martyribus consecrata solemnitatem, hanc postmodum Gregorius III. in honorem Sanctorum omnium observari ab omni Ecclesia decrevit. Tandemque Gregorius IV. constituit, ut eadem solemnitas, quae prius III. Idus Maii agebatur, in posterum Kalendis Novembbris celebraretur. Agunt de hoc Festo Rabanus, Florus, Ado, Usuardus, Wandelbertus, Martyrologium Fuldense, Ottobonianum, et disertis verbis agit de eo Romanum parvum: *Festivitas Sanctorum, quae celebris, et generalis agitur Romae.* Tandem Sixtus IV. octavam eodem Festo praefinivit. Vide Pagium seniorem ad annum 835., et juniorem in vita Gregorii IV. §. X. sed inter caeteros Thomassinum de *Festis Liber secundus Cap. XXI.* ubi fuse de huius festivitatis origine disserit.

III. Si veterem Ecclesiae disciplinam (1) spectemus, et antiquorum Patrum scripta volvamus, perspectum profecto habemus duplex genus precationum, Sacrorumque pro mortuis, quae vel primis Christi saeculis in usu fuerunt. Primum scilicet pro singulis, seu pro aliquo singillatim; alterum vero pro omnibus simul, qui scilicet nobis praecesserunt cum signo Fidei, et dormiunt in somno pacis. Patrum loca, et veterum exempla in confirmationem eiusmodi disciplinae innumera pene affiri possent, quae tamen recensent passim Theologi, ubi contra haereticos Purgatorium propugnant. Celeberrimum est, quod memoriae prodidit S. Augustinus Lib. IX. *Confessionum*, Cap. ultimo ubi ait: optimam eius matrem S. Monicam, dum ageret animam, optasse in Sacrificiis nominari: Tantummodo memoriam sui ad Altare tuum fieri desideravit. Et paulo post: Inspira, Domine, famulis tuis, ut quotquot haec legerint, meminerint ad altare tuum Monicae famulae tuae cum Patricio quondam eius coniuge. Docet et illud quoque Augustinus, quod iam alias ceteri Patres tradidere, prodesse mortuis precationes, Sacra, et eleemosynas. Sic enim ait tum alibi, tum vero in *Euchiridio*, cap. CIX: Neque negandum est, Defunctorum animas pietate suorum viventium relevari, quum pro illis Sacrificium Mediatoris offertur, vel eleemosynae in Ecclesia sunt. Quantum ad alterum genus precationum, Sacrorumque pro mortuis, quod priscis etiam Patribus perspectum fuit, profecto illud est, quum omnes universe mortui commemorantur ab Ecclesia, rationem habente eorum maxime, quibus nulli sunt propinquui, vel necessarii, qui eis studeant. Ita Augustinus ipse in Libro de cura pro mortuis, cap. IV. Non sunt praetermittendae, inquit, supplicationes pro spiritibus mortuorum, quas faciendas pro omnibus in Christiana, et Catholica Societate Defunctis, etiam tacitis nominibus quorumcumque sub generali commemoratione suscepit Ecclesia. Orabat ergo Ecclesia, et Sacris operabatur pro omnibus etiam Defunctis

(1) Vide Gretserum, *De Festis*.

generalim, neminem in eius societate mortuum reiiciendo ante Augustini tempora. Id quod etiam perspicue liquet ex antiquissimis Liturgiis. Sanctus Chrysostomus Homilia LXIX. ad populum Antiochenum constanter asserit, quod ab Apostolis haec sancta fuerunt, ut in tremendis Mysteriis, Defunctorum agatur commemoratione. Id quod etiam testatur S. Isidorus Episcopus Hispaniensis Lib. I. de *Officiis Ecclesiasticis*, cap. XVIII. dicens: *Sacrificium pro Defunctorum fidelium requie offerri, vel pro eis orari, quia hoc per totum orbem custoditur, credimus, quod ab ipsis Apostolis traditum sit.* Licet autem vel in Ecclesiae primordiis preces, et sacra pro mortuis tum singulatim, quam universe instituta essent, et in quibuslibet Liturgiis Defunctorum generatim memoria recolectetur ut alibi diximus; minime tamen comperimus, Patres, Synodosque, statim aliquo die omnium generatim Defunctorum commemorationem egisse, precesque pro omnibus illis, ac Sacrificia, ut scite notat Thomassinus, obtulisse. Fertur omnium primus Auctor S. Odilo Cluniacensis Abbas ritum hunc in sua Coenobia invexisse, probatum a Pontificibus Maximis, et in quasvis Ecclesias introductum: ita Petrus Damianus in eius rebus gestis, estque haec communis sententia; licet non desint, qui S. Bonifacio Papae IV. institutori Festi omnium Sanctorum, institutionem quoque Commemorationis Fidelium omnium Defunctorum tribuant, uti videre est apud Gavantum in Rubricas Breviarii Romani, Sectione VII. cap. XIII. num. 11. ubi etiam ait, alios facere ritus illius Auctorem Joannem Papam XVI. suadente Odilone. Quicquid sit, inficiari illud non ausim, quin Officium pro Defunctis longe antiquius Odilone sit, cum eiusdem Officii, veluti ritus iam suo aevo usitati, expresse memorat Amalarius, de ordine Antiphonarii, cap. LXV.

CAPUT VII.

De festis diebus s. Martini, s. Stephani Protomartyris,
s. Joannis Evangelistae, et ss. Innocentium.

I. S. Martini Turonensis Antistitis (1) Festum celebre tuit. In fastis Latinorum omnibus occurrit, nimirum in Martyrologiis Hieronymianis, Beda, Gellonensi, Adone, Usuardo, Wandelberto, Ritu Gallicano veterrimo. Missa Sancti Martini habetur in Missali Gothicō. In libris quoque Liturgicis Gregoriani ritus, Missa hac die occurrit in Natali Sancti Martini. Jam inde a priscis temporibus Natalis Sancti Martini festivo cultu in Galliis, ac postea ubique fere agebatur. Ea de re inter caeteros agit Mabilionius Lib. II. de Liturgia Gallica num. 8. et 1. Concilium Moguntinum an. 813. Mittimus Martini encomia, de quibus Baronius in Notationibus ad Martyrologium hac die. In libris veteribus, quae Acta Sanctorum in divinis Officiis legenda continent, passim occurrit vita Sancti Martini. In omnibus Benedictinorum monasteriis solemnissimum semper extitit S. Martini Festum, et cum octava celebratum fuit passim in cappis, ut praescribitur in Ordinario Cassinensi, Kalendario Cyrensi. Vide Martene de antiquis Monachorum ritibus, Lib. IV. cap. IX.

II. Inter Festivitates merito locum (2) obtinet S. Stephani Protomartyris Natale, cuius memoriam altero post Jesu Christi Nativitatem die, saeculo iam quarto solemnem fuisse, constat plane ex Sermonibus S. Gregorii Nysseni, et S. Asterii Amaseae, Auctorum quarti saeculi. Utut autem se res habeat, antiquissima est eius Festi celebratio in Ecclesia Romana, uti constat ex variis Ecclesiis Romae a priscis Summis Pontificibus eius Nomine dedicatis, inter quos S. Simplicius, ut scribit de eo Anastasius, dedicavit Basilicam S. Stephani in Coelio Monte

in Urbe Roma. De eius Festo Romae summa cum pompa a Papa celebrato mentionem faciunt antiqui Romani Ordines, praesertim vero saec. XI. Auctore Benedicto. Festum hoc magna cum solemnitate celebrabatur. In plerisque Ecclesiis post vesperas Nativitatis dicebantur Vesperae S. Stephani, quarum exordium erat Responsorium, tum hymnus, deinde *Magnificat*, Antiphona, et oratio. In quibusdam cantor deponebat baculum, qui sumebatur a Diacono ad ordinandum chorū; hoc enim die officii faciendi munus Diaconi incumbebat. Apud Joannem Abrincensem legimus, quod Diaconi cappas feabant, cantabant Antiphonas, Responsoria, et Lectiones; quod Evangelium Matutini canebatur a Diacono, Dalmatica induito, cum candelabris, et incenso sicut in Missa.

III. Sanctum Joannem Evangelistam colit Ecclesia ipso fortassis mortis die. Si enim fides habenda est monumentis, quae minime vacillant, mortem obiit Ephesi, ubi Ecclesiam administraverat. De eo certiore fecit Victorē Romanum Pontificem Polycrates Ephesus Episcopus, missis ad eum litteris, quarum meminit Eusebius Lib. III. *Historiae Ecclesiasticae*, cap. XXV. Meminit quoque Sanctus Joannes Chrysostomus Homilia XXVI. in Epistolam Pauli ad Hebraeos. In fastis Comneni S. Joannis celebritas octava Maii die assignatur; Ecclesia tandem Ephesina solemnitatem S. Joannis celebrasse videtur postremis Junii diebus. Venio nunc ad Ecclesiam Latinam, quae cum S. Joannis solemnitatem suis Fastis adscripsit, eam diei vigesimae septimae Decembbris alligavit, notatur enim ea in Martyrologiis S. Hieronymi, ac Bedae, Adonis, et Usuardi. In Kalendario etiam Frontonis, et vetustiori Romano a Martene edito tom. 4. *Anecdotorum*, et in Regula Chrodogangi Metensis Episcopi festum S. Joannis eidem diei assignatur. Ecclesia etiam Graeca olim huiusmodi Festum celebrasse videtur post Natalem Domini cum Ecclesia Latina, siquidem Gregorius Nyssenus in Oratione funebri S. Basilii asserit, in Ecclesia sua post Festum Natalis Festa SS. Stephani, Ja-

(1) Georgi, *In Martyrologium Adonis.*

(2) Catalano, *Caeremoniale Sanctae Romanae Ecclesiae. Caput XXV.*

cobi, Joannis, et Basili celebrata fuisse. Coluit quidem summopere S. Joannem Evangelistam Ecclesia Romana, ut testantur per veluta Templa eius titulo dedicata, et antiqui Romani Ordines, qui eiusdem Apostoli mentionem non uno in loco faciunt. In Ordine Romano XIV. cap. XCVIII. inter plures solemnitates, quibus consueverunt Romani Pontifices Missarum solemnia in persona celebrare, recensetur etiam Festivitas S. Joannis Evangelistae. In quibusdam Ecclesiis duas reperiuntur hac die Missae, sicut in magnis solemnitatibus. Joannes Abricensis observat, in hac secunda Missa Presbyteros omnes Planetis indui solitos, quod S. Joannem Patronum dicent suum, quemadmodum Diaconi S. Stephanum, et juniores Clericos SS. Innocentes.

IV. Veterum plerique Patrum de Festo Natalis, et Epiphaniae loquentes, sanctorum Innocentium Martyrium extulerunt. Eos S. Irenaeus appellat Jesu Christi Martires, ab eo praemissos in Regnum suum, tanquam spolia, tenebrarum Principi erupta. S. Gregorius Nyssenus praeclarum pariter eorum elogium textit in Sermone Natalis; et S. Joannes Chrysostomus in expositione S. Matthaei non dubitat, quin Innocentes, cum pro Christo mortui fuerint, magnam a Christo remunerationem acceperint. Prudentius magnificum et elegantissimum hymnum in eorum laudem composuit una cum hymno Epiphaniae. Gavantus asserit antiquissimum esse Festum SS. Innocentium, idque eruit ex quibusdam Homiliis Origeni tributis, praesertim vero ex tertia, ubi loquitur de martyrio Innocentium, eorumque Festo, tamquam antiquissimo, cum in Homilia legatur: *Bene SS. Patres eorum memoriam celebrari mandaverunt sempiternam.* Verum predictas Homilias omnibus legitibus, non solum patet eas non esse Origenis, sed non posse esse, nisi foetus Auctoris alicuius Latini; scatent enim vaniloquiis, antithetis, verborum lusibus, et allusionibus. Thomassinus tamquam suppositas reputat tales homilias. Minus quoque probari potest, Infantes istos non solum habuisse festum, sed etiam octavam tempore Sancti Au-

gustini, ex quo in Catalogo suorum Sermonum per Posidium allato aliqui legantur hoc titulo inscripti: *De Octavis Infantum Tractatus duo.* Nomine enim infantium ibi non alii veniunt, nisi recens regenerati per Baptismum, de quibus dicitur: *quasi modo geniti Infantes etc.* qui vestem candidam per octo dies deferebant, et die octavo, nempe Dominica post Pascha talem vestem deponebant. Insuper nullus profecto prolatus fuit sermo a Sancto Augustino super Festo SS. Martyrum Innocentium. In Kalendario Carthaginensi de Innocentium Festo sermo brevis habetur his conceptis verbis: *V. Kalendas Januarii Sanctorum Infantum, quos Herodes occidit,* ex quo inferri potest hoc Festum prius in Africa celebratum fuisse, unde Romam, et deinde in Galliam transierit. Nonnullas et quidem validas subnectit rationes Grancolas. Sed cum Prudentius, quisloruit anno 490. Hymnum composuerit in honorem SS. Innocentium, coniici potest ab illo usque tempore Ecclesiam predictis Martyribus cultum praestitisse, et si non peculiare Festum, memoriam saltem aliquam in Festis diebus de iisdem Infantibus pro Christo occisis, exhibuisse.

V. Insuper Officium Innocentium ab origine sua nihil habuisse lugubre; sed hoc postea inventum fuisse in aliis tantum saecularium Ecclesiis; in Monasteriis vero semper dictum fuisse *Gloria in Excelsis ad Missam*, et *Te Deum ad Matutinum.* Praeter Amalarium quae sibi Scriptores alii, cur hoc Officium lugubre sit. Micrologus cap. 36. asserit, Innocentes quamvis martyrum passi sint, gloriam tamen post eorum mortem non esse adeptos, sed expectasse post mortem Christi, ideoque eorum octavam, quae eorum gloriam repraesentat, laetitiae signis in Officio celebrari. Gavantus aliam affert rationem, quam etiam assignat Durandus in *Rationali Divinorum Officiorum.* Lib. cap. 41. num. II. nimur quia auctor huius Officii coniungi nos vult animis devotarum mulierum, quae in morte Innocentium doluerunt, et planxerunt. Hoc die olim Romae nigris quoque vestimentis utebantur, et a carnis abstinebant, nisi occurreret

in Dominica, ut notat Ordo Romani Canonici Benedicti. In Officio non negligenda est Collecta quae omnium fere pulcherrima est, elegantissima, atque optime expressa. Innocentium Officium semiduplex tantum erat Durandi tempore, et in aliis Ordinariis a Grancolasio relatis: Pius V. duplex esse voluit. In quibusdam Ecclesiis dicebantur duas Missae, has duas Missas memorant Joannes Abrincensis, Durandus, et alia pleraque Ordinaria. Quod Diaconi in festo S. Stephani, et Presbyteri die S. Joannis, id in festo SS. Innocentium praestabant pueri, hoc est, praecipuam in divinis Officiis partem, quantum per eorum aetatem liceret, habebant, superiores chori sedes occupabant, antiphonas et responsoria cantabant, chorum regebant cum proprio cantore. Ceterum cum ex huiusmodi puerorum ritibus perplures subrepissent abusus, eos de medio tollere tentavit Concilium Basileense sessione 21.

EXPLICIT LIBER OCTAVUS.

LIBER NONUS

DE SANCTORUM CULTU.

CAPUT I.

De Sanctorum cultu et invocatione.

I. Sanctorum Patrum , religiosum (1) Sanctorum cultum sive scriptis sive exemplis docentium tot tantaque sunt testimonia, tamque perspicua , ut nulla plane effusia, nulla diverticula iis declinandis reliqua sint recentibus agiomachis. Nos e multis (est enim haec Theologorum sparta) per pauca proferemus. Origenes, tertii saeculi Scriptor Homilia III. quum Martyrium mentionem inie- cisset : *Horum, inquit, memoria semper, ut dignum est,* in Ecclesia celebratur. S. Ciprianus Epistola 37. ubi dies excessus Martyrum diligenter adnotari iubet, ut cum honore celebrentur. Denique, inquit, et dies eorum inter Memorias Martyrum celebrare possimus. Eusebius Caesariensis Lib. XIII. Praeparat. Evang. Nos, inquit, quotidie id factitamus: nam verae pietatis milites, ut Dei amicissimos honoramus. S. Basilius Epistola 291. ad Ponticae Dioecesis Episcopus : *Martyrum honores, inquit, cum summo studio procurantur ab iis qui in Domino sperant; tum im-*

(1) Petavius, *De Incarnatione*. Lib. XIV. cap. 13.